

สรุปบทเรียนการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เพื่อการป้องกันควบคุมโรคในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

๑. หลักการและเหตุผล

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา และการคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้ประชากรอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพในเมืองกันมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาความหนาแน่นของประชากร ความแออัดของที่อยู่อาศัย ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่ทุกคนในครอบครัวต่างต้องช่วยกันประกอบอาชีพนอกบ้าน จึงจำเป็นต้องนำบุตรหลานมาฝากเลี้ยงไว้กับสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ด้วยเหตุนี้กรุงเทพมหานครจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อช่วยเหลือบุตรหลานของประชาชนที่มีรายได้น้อยและต้องประกอบอาชีพนอกบ้านให้เด็กก่อนวัยเรียนได้มีโอกาสเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาภาคบังคับ

เด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มักจะเจ็บป่วยได้ง่ายเนื่องจากมีปัจจัยส่งเสริมหลายอย่าง เช่น ลักษณะการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การสัมผัสอย่างใกล้ชิดจากผู้ดูแลเด็ก การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต จึงทำให้ในแต่ละปีเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีการเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อได้ง่ายกว่าเด็กที่เลี้ยงดูอยู่ที่บ้าน จากสถานการณ์โรคระบบทางเดินหายใจพบว่า เด็กในเขตเมืองป่วยโรคไข้หวัดใหญ่เฉลี่ยปีละ ๕-๘ ครั้งต่อคนต่อปี และเด็กในเขตชนบทป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่เฉลี่ย ๓-๕ ครั้งต่อคนต่อปีเมื่อเด็กเกิดการเจ็บป่วยจะมีผลกระทบต่อเด็กโดยตรงแล้วยังส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วย กล่าวคือ เด็กจะเกิดความไม่สุขสบายจากการเจ็บป่วย มีอาการอ่อนเพลีย เบื่ออาหารทำให้รับประทานอาหารได้น้อย มีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กตามมาถ้าการเจ็บป่วยรุนแรงอาจทำให้เด็กต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และบางรายมีการเจ็บป่วยรุนแรงอาจถึงขั้นเสียชีวิต

ดังนั้น การป้องกันควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะช่วยลดและแก้ไขปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคติดต่อที่พบได้บ่อยของเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กจึงเป็นแกนหลักและมีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็ก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลเด็กและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโตพัฒนาการทุกด้านตามวัย ทั้งนี้ อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องสุขภาพ ต้องมีสุขภาพที่แข็งแรงไม่ป่วยเป็นโรคที่สามารถติดต่อมาสู่เด็กที่อยู่ภายในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนได้ อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่อาจเกิดขึ้นภายในสถานเลี้ยงเด็ก

๒. ผลการดำเนินงาน

สปคม. จัดโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อของอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๐ ราย มีระยะเวลาในการอบรม ๑ วัน โดยมีเนื้อหากิจกรรมการฝึกอบรม ดังนี้ กิจกรรมที่ ๑ เพื่อสร้างความรู้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยโรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ๕ โรค ได้แก่ โรคอุจจาระร่วง ไข้หวัดใหญ่ มือเท้าปาก ตาแดง

๒. ผลการดำเนินงาน (ต่อ)

กิจกรรมที่ ๒ เพื่อปรับทัศนคติกลุ่มตัวอย่างโดยสร้างความสำนึกในการปฏิบัติในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ ประกอบด้วยกิจกรรม ๗ ด้าน ได้แก่ การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคลของตัวผู้ดูแลเด็ก การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคลของเด็ก การดูแลสุขภาพของเด็ก การดูแลเรื่องอาหาร การดูแลความสะอาดและสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวังการติดเชื้อ และการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง กิจกรรมที่ ๓ เพื่อสร้างทักษะในการปฏิบัติงานแก่กลุ่มตัวอย่าง โดยการฝึกประเมินสถานการณ์สมมุติทางระบาดวิทยา ๕ โรค ได้แก่ โรคอุจจาระร่วง ไข้หวัดใหญ่ มือเท้าปาก ตาแดง และสุกใส และฝึกการเขียนแผนปฏิบัติงาน/โครงการประจำปีในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ รูปแบบของการอบรมประกอบด้วย การบรรยาย การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการอภิปรายกลุ่ม โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบาดวิทยา

ผลการดำเนินการจัดการความรู้ครั้งนี้พบว่า ภายหลังจากเข้ารับการอบรมโปรแกรมเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อหลังสิ้นสุดการอบรม และหลังการอบรม ๑ เดือน กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อเพิ่มมากกว่าก่อนเข้ารับการอบรม และคะแนนการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อหลังการอบรม ๑ เดือนมากกว่าภายหลังสิ้นสุดการอบรมถึงแม้ว่าคะแนนความรู้และทัศนคติภายหลังสิ้นสุดการอบรม และหลังการอบรม ๑ เดือนจะไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบระดับของความรู้และทัศนคติแล้วพบว่าหลังการทดลองมีระดับความรู้และทัศนคติสูงขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่ประกอบด้วยกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ ๗ ด้าน ได้แก่ การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคลของตัวผู้ดูแลเด็ก การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคลของเด็ก การดูแลสุขภาพของเด็ก การดูแลเรื่องอาหาร การดูแลความสะอาดและสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวังการติดเชื้อ และการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ทั้งการบรรยายเกี่ยวกับความรู้โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจากบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางระบาดวิทยา

๒. ผลการดำเนินงาน (ต่อ)

ทำให้เข้าใจแนวคิดและมีความรู้ในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อีกทั้งการอบรมด้วยการวิเคราะห์และอภิปรายกรณีตัวอย่าง ยังช่วยให้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าอบรมได้ฝึกทักษะการนำความรู้จากการบรรยายมาใช้ในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาจากสถานการณ์สมมติทางระบาดวิทยา ทำให้เกิดความมั่นใจในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยาซึ่งกิจกรรมการอบรมทั้งหมด เป็นการบูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติ จึงช่วยส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มขึ้นเกิดทัศนคติทางบวกและมีทักษะในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อเพิ่มขึ้นภายหลังการอบรม สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การอบรมหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันควบคุมโรคติดต่อในสถานเลี้ยงเด็กและสถานพยาบาลช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ทัศนคติ และให้การดูแลเด็กดีขึ้น ซึ่งอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และทักษะ โดยเข้ารับการอบรมศึกษาอย่างต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาทั้งความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติของการเฝ้าระวังโรคติดต่อที่พบบ่อยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทำให้อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการดูแลเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีสุขภาพร่างกายที่ดี มีพัฒนาการสมวัย ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อที่สามารถป้องกันได้

๓. บทสรุปการเรียนรู้

อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ในระหว่างที่เด็กอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งจุดมุ่งหมายของการป้องกันโรคติดต่อในสถานเลี้ยงเด็กที่ได้ผลดีและคุ้มค่าที่สุด คือ การป้องกันในระยะก่อนได้รับเชื้อ ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค โดยเด็กต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ ๕ หมู่ มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดเพียงพอ ได้รับการดูแลเรื่องสุขอนามัยส่วนบุคคล โดยเน้นความสะอาดของสถานที่ เครื่องใช้ส่วนตัว สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด ไม่แออัด อากาศถ่ายเทสะดวกและมีแสงแดดส่องถึง องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง มีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามวัย เมื่อเกิดโรคขึ้นต้องป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายของโรค นอกจากนี้ยังสามารถลดความรุนแรงของการเกิดภาวะแทรกซ้อนและการเสียชีวิตได้ โดยการตรวจคัดกรอง แยกเด็กป่วยวินิจฉัยและรักษาอย่างรวดเร็ว^(๓๑๔) อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กที่ดูแลเด็กจึงต้องมีความรู้เรื่องหลักการป้องกันโรคติดต่อ คือ การทำความเข้าใจถึงปัจจัยของการเกิดโรคติดต่อ เชื้อ ธรรมชาติการเกิดโรค แนวทางป้องกันควบคุมโรค เพื่อให้ดำเนินงานได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การจัดอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กที่มีเนื้อหาครอบคลุมความรู้ที่จำเป็นในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในสถานเลี้ยงเด็ก ช่วยให้อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อเพิ่มขึ้นหลังการอบรม

๓. บทสรุปการเรียนรู้ (ต่อ)

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาในระดับระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. มีความรู้ในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในระดับปานกลางอาจไม่เพียงพอในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อในสถานเลี้ยงเด็ก และการอบรมความรู้เกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความรู้มากขึ้น ยังสามารถส่งเสริมให้อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมีทัศนคติที่ดี และช่วยให้อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กมีการปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อดีขึ้นภายหลังเข้าร่วมการอบรม